

Rönne – fiatal orvos, aki korábban sokat boncolt – észak felé utazott Dél-Németországon át. Tétlenségben teltek az elmúlt hónapjai; két éven át egy patológiai intézet alkalmazottja volt, vagyis körülbelül kétezer hulla ment át sorban a kezei között, ez pedig fura és tisztázatlan módon kimerítette.

Gottfried Benn 3

Most a kupé sarkában ült, és belebámult a tájba: borvidék, igen, mondta magában, eléggé

AGYVELŐK

lankás, skarlátföldek, fölöttük pipacsok illata. Nincs elviselhetetlen hőség; nedves, kék hullámzás az égen a partok fölöl; rózsatöveknek támaszkodik minden egyes ház, némelyik teljesen magába roskad. Veszek egy könyvet meg egy ceruzát; igyekszem a lehető legtöbbet följegyezni, hogy ne folyjon így el minden. Hány évet megéltem már, és elsüllyedt az egész. Vajon velem maradt-e valaha, még a kezdet kezdetén? Nem emlékszem.

Azután alagutak következtek – a szem mindvégig ugrásra kész, hogy újra elkapja a fényt; dolgozó férfiak a szénában; fahidak, kőhidak; város; kocsi egy ház előtt a hegytetőn.

Verandák, csarnokok, kocsiszínek, odafönt a hegyoldalban, az erdő kellős közepén – ide jött Rönne néhány hétre a főorvost helyettesíteni. Mindenható az élet, ez jutott eszébe, miközben szemügyre vette a jobbját, nem áshatja alá ez a kéz sem.

Alkalmazottak és betegek lézengtek az udvaron, senki más; magasan feküdt az intézet; ünnepélyes érzés fogta el Rönnét; megbeszélte a nővérekkel a szolgálati teendőket, távolságtartón, hűvösen, és közben fénylőn körülöngte a magány.

Ráhagyott a nővérekre mindent: a kapcsolók kezelését, a lámpák rögzítését, a motorok beindítását, hogy megvilágítsanak ezt-azt egy tükörrel – jólesett látnia, ahogy a műfogások sorozatában feloldódik a tudomány; a durvábbak kovácsmester, a finomabbak órásmester kezéhez méltók. Később maga is használatba vette a kezét, elhúzta a röntgencső felett, megigazította a higanyt a kvarclámpában, tágitott vagy szűkített egy rést, amely fényt bocsátott egy hátra, tölcséert helyezett egy fülbe, benyomta a hallójáratba a vattacsomót, majd alaposan szemügyre vette a beavatkozás következményeit a fül tulajdonosán: hogyan jönnek létre a képzetek a segítőről, a gyógyulásról, a megbízható, életvidám orvosról, és miként fonódnak egybe bizonyos nedvek eltávolításával a lelki folyamatok. Azután baleset történt, ő pedig fogott egy vattával párnázott falapocskát, betolta a sérült ujj alá, ellátta rögzítőkötéssel, és közben azon gondolkodott, hogyan is tört el vajon ez az ujj árokugrás közben, vagy valami alattomos gyökér miatt, hányavetiségből vagy

könnyelműségből, egyszóval micsoda mély összefüggés áll fenn a törés meg az adott élőlény sorsfolyama közt, ő pedig mégis úgy látja el most ezt az ujjat, mint valami messzi távolba szakadt, különálló végtagot. Belehallgatott a mélységbe, hátha sikerül elcsípnie a fájdalom feltámadásának pillanataiban felcsendülő, távolabbi hangot.

Az volt a szokás az intézetben, hogy a gyógyíthatatlanokat – gondosan elleplezve előttük a tényállást – visszaküldték a családjukhoz; túl sok papírmunkával, túl sok mocsokkal jár a halál. Rönnének egy ilyenek akadt dolga éppen, és megnézte magának alaposan: a mesterséges nyílást elöl, a fekvéstől meggörcbült hátat, a kevéske petyhüdt húst a kettő között; gratulált neki a sikeres kezeléshez, és utánanézett, ahogyan elcsoszogott. Most majd hazamegy, gondolta Rönne, a gyógyulás kellemetlen mellékhatásának véli a fájdalmait, új életet kezd, rendre szoktatja a fiát, iskolába járattja a lányát, fennen hirdeti a polgári erényt, igyekszik megfelelni a szomszéd általános fogalmának, amíg csak el nem jön az az éjszaka, amikor fölbugyog torkából a vér. Aki úgy véli, lehet hazudni a szavakkal, azt gondolhatná, pontosan ez történik itt. Én viszont aligha jöttem volna ide, ha tudnék hazudni velük. Kell a szó, hogy élni lehessen, bárhova nézek. Bárcsak hazudtam volna, amikor azt mondtam neki: Sok szerencsét!

Egy ízben megrendülten ült a reggelinél; mélyen átérezte: a főorvos elutazik, megérkezik a helyettes, most fölkel az ágyából, és megeszi ezt a zömlét: gondolkodik, majszol az ember, a reggeli pedig dolgozik benne tovább. Tette mégis a tennivalókat, kérdezett, utasított; jobb keze egyik ujjával megkopogtatta bal keze egyik ujját, és lám, egy tüdő volt alatta; odalépett egy-egy ágyhoz: jó reggelt, hogy érzi magát? Újabban viszont megesett már olykor, hogy a csarnokokban járva senkit nem faggatott ki előírászerűen a köhögésrohamai számáról, vagy a végbélben mért hőmérsékletéről. Ha a fekvőcsarnokokban járok – túllontúl mélyen foglalkoztatta ez –, beszív magába minden egyes szempár, érzel és elidőzik rajtam. Kapcsolatba hoznak örömteli és komoly dolgokkal; talán ház fogad magába, ahova vágnak, talán mogyoróvessző, amivel elnászpángolták őket valaha. És nekem is volt szemem egykoron, igaz, befelé irányult a tekintetem; úgy bizony, volt énem is: kétségtelenül, mégpedig épen és egészben. Hová tűntem vajon? Hol lehetek – én? Parányi lobbanás, szétfoszló fuvallat.

Megpróbálta felidézni a kezdetét, de képtelen volt visszaemlékezni: átvágok egy utcán, megpillantok egy házat, eszembe jut egy hasonló palota Firenzében, de egyik csalóka tünemény kergeti a másikat, és máris kihunynak.

Fentről gyöngít valami. Nincs többé tartás a szemem mögött. Végtelenül hullámzik a tér, pedig azelőtt egy pontban futott össze. Foszladozik a kéreg, ami összetartott.

Amikor visszatért szobájába az ilyen sétákról, sokszor ide-oda forgatta, hosszan vizsgálgatta a kezeit. Az egyik nővér meglátta egyszer, amikor

megszagolta őket, jobban mondva alaposan végigszimatolta mindkettőt, megvizsgálta a kipárolgásukat, azután pedig a kisujjainál egymáshoz illesztette két fölfelé fordított, kissé behajlított tenyerét, és hol összecukta, hol szétnyitotta őket, mintha valami hatalmas, lány gyümölcsöt törne fel, vagy mintha széthajlítana valamit. A nővér elmesélte a többieknek, amit látott, de senki nem tudta, mit jelent. Egyszer aztán úgy esett, hogy levágtak az intézetben valami nagyobb állatot. Rönne éppen arra járt, mondhatni véletlenül, amikor fölnyitották a koponyát, tenyerébe vette a tartalmát, és széthajlította a két féltekét. A nővérbe belehasított a felismerés, hogy ugyanezt a mozdulatot látta tőle a folyosón, de nem értette az összefüggést, így aztán hamarosan elfelejtette az egészet.

Rönne viszont a kerteket járta. Nyár volt, keserűfű dajkálta az ég kékjét, édes fejekkel nyíltak a rózsák. Érezte az igyekezetet a földben: a cipője talpán keresztül is; meg a duzzadó erőt: a vérében többé már nem. Főleg az árnyas utakat kereste, ahol sok volt a pad; gyakran pihenőre kényszerítette a gátlástalan fény, úgy érezte, védtelenül ki van szolgáltatva a ziháló égnek.

Idővel egyre pontatlanabban látta el a szolgálatát; amikor pedig a gondnokkal vagy a konyhafőnöknővel folytatott megbeszélések során nyilatkoznia kellett valamiről, és úgy érezte, végképp rajta a sor, valósággal magába roskadt. Ugyan mi mondandója lehetne arról, ami történik, bárkinek is? Ha nem éppen így történne, hát megtörténne egy kicsit másképp. Hely nem marad üresen. Ő viszont legszívesebben csak bámulna maga elé csöndben, vagy a szobájában heverne.

Pedig amikor ott feküdt, nem úgy feküdt ott, mint aki néhány hete érkezett csupán, egy tó partjáról, a hegyeken át; hanem mintha itt nőtt volna föl, együtt azzal a hellyel, ahol a teste most hevert, és mintha elgyöngítette volna a sok hosszú esztendő; valami viaszos me-revség telepedett rá tetőtől talpig, mintha a többi testről szedte volna magára, amelyekkel nap mint nap érintkezett.

A kezével később is sokat foglalkozott. A nővér, aki felszolgált neki, szerette nagyon; esdeklőn beszélt hozzá mindig, habár azt nem tudta volna megmondani a nő, tulajdonképpen miről. Sokszor némileg gunyorosan kezdte: jól ismeri ő ezeket az idegen képződményeket, itt tartotta őket a tenyerén. De csakhamar lecsillapodott: nem a mi törvényünk szerint élnek, éppoly idegen tőlünk a sorsuk, akár a folyóé, amelyen hajóznak. Végül kihűlt, immár éjbe meredő szemmel: tizenkét vegyi egység, ennyi az egész, nem az ő utasítására álltak össze, és nem kérnek tőle engedélyt, hogy elválhassanak. Hová tartanak vajon, ki tudja? Átsöpör rajtuk, ez minden.

Nincs már előtte tárgy; nincs többé hatalma a tér fölött, mondta egyszer; csaknem egyfolytában feküdt, jóformán meg se mozdult.

Magára zárta a szobája ajtaját, nehogy meglepje valaki; időt akart, hogy összeszedje magát, mielőtt kinyitja.

Elrendelte, hogy az intézet autói szakadatlanul cirkáljanak föl-alá az országúton; megfigyelte, hogy jólesik hallania a hangjukat: messziről hatolt el hozzá, olyan volt, mint azelőtt, mintha egy másik város felé tartott volna.

Ugyanabban a testtartásban feküdt mindig: mereven a hátán. A hátán feküdt, egy hosszú nyugágyban, a nyugágy egy hosszú szobában állt, a szoba a házban, a ház a dombtetőn. Egypár madártól eltekintve ő volt a legmagasabb az állatok között. Így hordozta hátán a Föld, csöndesen, keresztül az éteren, különösebb megrázkódtatások nélkül a csillagok között.

Egyik este lement a fekvőcsarnokba; végigpillantott a nyugágyakon; csöndben várták a gyógyulást a takarójuk alatt egytől egyig, elnézte őket, ahogy ott heverték: mindegyiknek volt hazája, voltak álmai, mindegyik hazatért esténként, dalokat hagyományoztak apáról fiúra, tévelyegtek boldogság és halál között – végighordozta tekintetét a csarnokon, azután visszament.

Visszahívták a főorvost; barátságos ember volt, azt mondta, egyik lánya megbetegedett. Rönne pedig így felelt: nézze, uram, itt tartottam őket a tenyeremben, százat, vagy talán ezret is; egyik lány volt, a másik kemény, többségük kocsonyás; férfiak, nők, reszketegek, merő vér mindegyik. Most pedig a sajátomat tartom a tenyeremben, és egyfolytában azon tűnődöm, mi minden történhet még velem. Ha, tegyük fel, egy kicsit mélyebbre hatolt volna a fogó ide, a halántékomba, amikor megszülettem...? Ha mindig ugyanazon a ponton vágta volna fejbe...? Mi a helyzet végétre is az agyvelőkkel? Mindig fel akartam röpdülni a magasba, mint a sziklahasadékban fészkelő madár; most pedig kristályba dermedve élek idekint. De engedjen utamra végre, kérem, szárnyalok megint – elfáradtam – szárnycsapások a lépteim – kék kökörtcsin-kardommal – az alázuhogó, déli fényben – a Dél romjain – szertefoszló fellegek között – a homlok porladása – elsikló halánték.

(Fordította: Kurdi Imre)

